

EEDER

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Mart 2023, Cilt 7, Sayı 1

Atıf/Citation: Özcan, S. (2023). "Çocuk Edebiyatında Çıtır Çıtır Felsefe Serisinin Üst Düzey Düşünme Becerilerini Kazandırmadaki Rolü". *Edebi Eleştiri Dergisi*. 7(1), s. 118-129.

Suna ÖZCAN*

Çocuk Edebiyatında Çıtır Çıtır Felsefe Serisinin Üst Düzey Düşünme Becerilerini Kazandırmadaki Rolü**

The Role of Crispy Philosophy Series in Children's Literature in Gaining Higher Level Thinking Skills

ÖZ

Çocukların hayal dünyasını zenginleştiren temel araçların başında edebiyat eserleri gelmektedir. Özellikle çocuk edebiyatı bağlamında ortaya konulan eserlerin çocukların hayal dünyalarını renklendirirken aynı zamanda birer birey olarak yaşama etkin katılımlarını destekleyecek, üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirecek eserler olması önemlidir. Çünkü çocuk edebiyatı eserleri çocukları edebî eserlerle buluşturmanın yanı sıra onların üst düzey zihinsel becerilerinin gelişiminde, sorgulama becerilerini geliştirmede de etkilidir. Bu hususlar göz önünde bulundurularak Gün Işığı Kitaplığı tarafından Türkçeye çevrilen Çıtır Çıtır Felsefe serisinden "İyilik ve Kötülük", "Adalet ve Haksızlık", "Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz", "Doğa ve Kirlilik", "Barış ve Savaş" isimli kitaplar üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerini geliştirmeye olan katkısının incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin doküman analizine dayanan bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre araştırma nesnesi olarak belirlenen Çıtır Çıtır Felsefe serisinden kitapların çocukların analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerini geliştirmeye uygun kaynaklar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, yansıtıcı düşünme

ABSTRACT

Literary works are at the forefront of the basic tools that enrich the imagination of children. In particular, it is important that the works put forward in the context of children's literature color the imagination of children, while at the same time supporting their active participation in life as individuals and activating their high-level thinking skills. Because children's literature works are not only effective in bringing children together with literary works, but also in the development of their high-level mental skills and in developing their inquiry skills. Considering these issues, the books titled "Goodness and Evil", "Justice and Injustice", "What We Know and What We Don't Know", "Nature and Pollution", "Peace and War" from the Crispy Philosophy series translated into Turkish by the Sunlight Library It is aimed to examine its contribution to the development of analytical thinking, critical thinking, problem solving, creative thinking and decision making skills. According to the results obtained from this research, which is based on the document analysis of the qualitative research method, it has been determined that the books from the Çıtır Çıtır Philosophy series, which are determined as the research object, are suitable resources to develop children's analytical thinking, critical thinking, problem solving, creative thinking, and decision-making skills.

Keywords: Children's literature, critical thinking, creative thinking, problem solving, reflective thinking

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, sozcan@29mayis.edu.tr ORCID: 0000-0001-9461-5732

** [Araştırma Makalesi], Geliş Tarihi: 20.12.2022 Kabul Tarihi: 27.01.2023 Yayın Tarihi: 25.03.2023 DOI: 10.31465/eeder.1221598

Giriş

Çocuk dünyası her yetişkinin bir erişim noktası olmuştur. Her yetişkin çocuk dünyasından aldıkları ile yol alır. Yaşamın ilerleyen dönemlerinde çocukluktan beslendikleri ile hayal dünyasını zenginleştirir. Bu nedenle yaşamın her noktası için aslında temel oluşturan çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde çocuğa sunulan yaşam alanı, bu alanın beslendikleri ömrü boyunca ona rota olmaktadır. Bireyin yaşamında bu kadar büyük öneme sahip olan çocukluk döneminin iyi bir şekilde yapılandırılması nitelikli uyarıcıların sürece katılmasıyla mümkündür. Zengin uyarıcıların olduğu, çocuğun hayal dünyasını güçlendirip üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirebilecek temel araçlardan biri çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları, çocukların yaşam alanının, hayal dünyasının, gelişim özelliklerinin dikkate alınarak oluşturulduğu edebi eserlerdir (Dilidüzgün, 2018: 93; Yılmaz, 2016: 313; Sever, 2015: 113; Şirin, 2016: 13). Bu alanda ortaya konulan eserler çocukların heyecanına, coşkusuna, mizahi anlayışına, düş gücüne seslenen eserlerdir (Sever, 2015: 114; Arıkan, Samur, 2020: 183). Çocuk edebiyatına ait eserler aynı zamanda onların iyi birer okur olmalarına olanak sağlamaktadır. Bu durum çocuğun sözcük dağarcığının gelişimini, kavram dünyasının zenginleşmesini dolayısı ile ifade becerisinin gelişimini sağlamaktadır (Aslan, 2006: 189; Dağ, 2020, 860). Bu nedenle nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin temel özellikleri arasında yer alan çocuğa görelilik ilkesine, çocuğun gelişim özelliklerine uygun; dayatmacı, didaktizmi temel alan yaklaşımdan uzak eserlerin seçimi çocuğa katkı sağlayacaktır (Dilidüzgün, 2018: 78-92). Böylece çocuklar daha erken yaşlarda kendilerini tanıyabilmelerine olanak sağlayan zengin içerikli edebî eserlerle tanıştıkları için ileriki yaşlarda karşılaştıkları durumları daha rahat bir şekilde anlamlandırabilme olanağını elde etmektedirler. Bu anlamlandırma sürecinin en önemli araçlarından biri de kuşkusuz dildir. Dil, düşünceyi yapılandırır, çocuğun kendini ifade edebilmesi için sınırsız olanakların olduğu bir dünya çocuğa sunar. Nitelikli edebî eserlerle bunu keşfeden çocuklar hem sosyal yaşamda hem de akademik yaşamda kendilerini daha rahat ifade edebileceklerdir. Aynı zamanda üst düzey anlamlandırmalar gerektiren olaylara karşı daha derin fikirlerle çözüme ulaşma yollarını keşfedebileceklerdir. Çocuklara yönelik ortaya konulan edebî eserler ancak belirtilen özellikleri taşıdıkları takdirde çocukların hayal dünyasına dokunabilirler. Bu nedenle erken yaşlarda çocuklara okutulan edebî eserlerin nitelikleri çocukların yaşamına doğrudan etki edebileceği dikkate alınarak seçilmesi önemlidir.

Üst düzey düşünme becerileri olarak nitelendirilebileceğimiz analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerinin çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla çocuklara kazandırılması onların hem üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini sağlaması hem de dil becerilerinin/ifade becerilerinin gelişimine hizmet etmesi bakımından oldukça önemlidir. Çünkü analitik düşünme ile bütünü parçalara ayırıp bunlar arasında ve parçalar ile bütün arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışan öğrenci o anda aslında dil becerilerini düşünme becerileri ile entegre bir şekilde kullanmaktadır (Özdemir, 2021: 951; Umay & Arıol, 2011: 28). Bu durumda analitik düşünmenin özelliği olan bütünü parçalara ayırma ve bu parçalar arasındaki ilişkiyle bütün ile parçalar arasındaki ilişkiyi keşfetmesini sağlar.

Çocuk bütün ile parçalar arasındaki durumu analiz ederken aslında o anda bir problemi çözmenin yolları üzerinde kafa yormaktadır. Problem çocuğun yaşantısında karşısına çıkan engel olarak tanımlanırken, problem çözme ise çocuğun sahip olduğu bilgilerden hareketle problemin çözümüne ilişkin ortaya koyduğu çaba, sonuç ve değerlendirmeleri içerir. Çocuk analitik

düşünme becerisini oturturken aslında problem çözmenin basamaklarını da etkin bir şekilde kullanmaktadır (Karakılıç, Arslan, 2019: 458; Kömürcü, 2019: 1660). Bu olayı çözümlerken farklı çözüm yolları, sıradışı alternatifler ortaya koyması ise onun yaratıcılığını harekete geçirir. Böylece çocuğun bir olay karşısında yeni yollar keşfedip çözümler ortaya koyması ile yaratıcı düşünme becerisini de geliştirmektedir. Bütün bu yolda verilen çabanın gerçekçi bir zeminde ilerlemesi, doğru ile yanlış arasındaki ilişkinin, olası çözüm yollarının ortaya konulmasının yolu ise eleştirel düşünme becerisinden geçmektedir. Yani çocuğun olayları ele alırken bir nihayete varmadan önce dayanak noktası oluşturması gerekir. Bunun için de eleştirel düşünme becerisini etkin kullanması söz konusu olmaktadır. Bunlar arasında en iyi çözüm yolunun seçilmesi ve bunun beraberinde getireceği sorumlulukları üstlenip buna göre seçimde bulunmak ise karar verme becerisini zorunlu kılmaktadır (Koçoğlu ve Kanadlı, 2019: 64). Üst düzey düşünme becerileri arasında önemli bir yere sahip olan karar verme ile çocuk kendi kararlarının da sorumluluğunu almış olur (Ateş, 2021: 1468). Böylece kendine dair farkındalığı gelişirken aynı zamanda yaptıklarının sonucu ne olursa olsun bunu başarabilmenin hazzını almış olur. Bu şekilde yaşam becerilerini geliştirmede olaylara karşı çoklu bakış açısı kazanmaktadır. İfade edilen bu becerilerin kazandırılması ve bunların yaşamın içinden örneklerle desteklenip çocuğun yaşam alanına da seslenmesi çok önemlidir. Bu becerilerin yaşam ile entegre edilerek çocuğa kazandırılması, aynı zamanda dil becerilerinin geliştirilmesine hizmet etmesi bakımında çocuk edebiyatına dair eserler önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk edebiyatına ait önemli eserler arasında yer alan Çıtır Çıtır Felsefe serisi tam da ifade edilen hususların tümünü bir arada barındıran, bu alanda çok önemli bir yere sahip eser serisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çıtır Çıtır Felsefe serisi 2000’de Brigitte Labbe tarafından Michel Puech ve Pierre-François Dupont-Beurier danışmanlığında yazılmıştır. Azade Aslan çevirileriyle Gün Işığı Kitaplığı tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Çocuğun dünyası, çocuk gerçekliği gerçek yaşam olayları ile ilişkilendirilerek mizahi bir dille aktarılmıştır. Seride yer alan kitapların her biri içerisinde birkaç hikâyeye yer almaktadır. Bu hikâyelerin tümü gerçek hayata dayanan olaylar çerçevesinde şekillendirilmektedir. Her olayda okuyucuya söz hakkı verilmekte ve sorunların çözümüne yönelik okuyucunun etkin kılması amaçlanmaktadır. Çocukların olaylara felsefi bir yaklaşımla bakmalarını sağlarken aynı zamanda üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine yönelik önemli veriler sağlamaktadır. Bu özellikleri dikkate alınarak bu araştırma kapsamında “İyi ve Kötü”, “Adalet ve Haksızlık”, “Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz”, “Doğa ve Kirlilik”, “Barış ve Savaş” isimli kitaplarda analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerini geliştirmeye olan katkısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan araştırma sorusu şu şekildedir:

Çıtır Çıtır Felsefe serisinden seçilen kitaplar hangi üst düzey düşünme becerilerini içermektedir?

Yöntem

Bu aşamasında araştırmanın modeline, araştırma nesnesine, veri toplama aracına, verilerin analizine, araştırmanın sınırlılıklarına dair bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan İyi ve Kötü, Adalet ve Haksızlık, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Doğa ve Kirlilik ile Barış ve Savaş isimli kitapların üst düzey düşünme becerileri bağlamında araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yönteminin durum çalışması ile desenlenmiştir. Durum çalışmaları mevcut duruma yönelik detaylı

betimlemelerin ortaya konulması amaçlandığı durumlarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 130; Büyüköztürk vd. 2011: 119). Bu çalışmada da araştırma nesnesi olarak belirlenen edebî eserlerin üst düzey düşünme becerilerine olan katkısının belirlenmesi amaçlandığı için uygun model olarak durum çalışması tercih edilmiştir.

Araştırma Nesnesi

Araştırma kapsamında 2006 yılından bu yana Gün Işığı Kitaplığı tarafından Türkçeye uyarlanan ve basımı gerçekleştirilen Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan beş kitap araştırma nesnesi olarak seçilmiştir. Bunlar; İyi ve Kötü, Adalet ve Haksızlık, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Doğa ve Kirlilik ile Barış ve Savaş kitaplarıdır. Çıtır Çıtır Felsefe serisi içerisinde yer alan 32 kitap arasından ölçüt örnekleme ile bu kitaplar seçilmiştir. Ölçüt örneklemede ölçütler araştırmacı tarafından belirlenebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 132). Bu husus göz önünde bulundurularak araştırmanın amacı doğrultusunda analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerini karşılama durumu ölçüt olarak belirlenmiştir. Doküman analizine dayalı olan bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalar kısmına dahil olduğu için etik kurul izni alınmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Erol (2021) tarafından geliştirilen Üst Düzey Düşünme Becerileri (ÜDB) rubriği kullanılmıştır. Uzman görüşü alınan, geçerlik ve güvenilirliği sağlanan ÜDB rubriği analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Mevcut araştırmada belirlenmesi amaçlanan üst düzey düşünme becerilerini karşılamada yeterli görülmesi nedeniyle ÜDB (Erol, 2021) kullanılması uygun görülmüştür.

Verilerin Analizi

Veriler doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman analizinde olgu veya olgulara dair yazılı materyallerin analizi yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 121). Veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen verilerin açıklanıp yorumlanır, neden sonuç ilişkileri elde edilir. Genel olarak bir çerçeve oluşturulur ve bu doğrultuda veriler belirlenip tanımlama ve yorumlaması yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 121). Erol (2021) tarafından geliştirilen ÜDB rubriğinde yer alan beceriler dikkate alınarak kitaplara dair tema ve kodlar oluşturulmuştur. İfade edilen tema ve kodların oluşturulması amacıyla üç farklı uzman değerlendirmesine başvurulmuştur. Bu uzmanların ikisi Türkçe eğitimi biri ise sınıf öğretmenliği alanındandır. Bu uzmanlar ilgili çalışmaya benzer çalışmalar gerçekleştiren ve konuya vakıf olan bireylerdir. Her bir uzmana tema, kategori ve kodların yer alabileceği bir şablon ve kitaplar teslim edilmiştir. Kitapları okuduktan sonra kitaplarda yer alan ve ölçüt olarak belirlenen üst düzey düşünme becerilerine uygun olanların uygun yerlerde belirtilmesi istenmiştir. Her üç uzmanın belirlediği tema, kod ve kategoriler araştırmacı tarafından gözden geçirilmiştir. Ardından bütün uzmanlarla birlikte fikir birliğine varıldıktan sonra gerekli düzenlemeler gerçekleştirilip bu sefer bütün uzmanların ortak görüşleri alınarak tema, kod ve kategoriler belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında araştırma nesnesi olarak belirlenen kitaplardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

<i>Üst Düzey Düşünme</i>	<i>İyilik ve Kötülük</i>	<i>f</i>
Analitik Düşünme	Problemi parçalara ayırma ve ayrılan parçaları anlamlandırma	8

	Problemin oluşma nedenlerini açıklama	12
	Problem ile ilgili neden sonuç ilişkisi kurma	9
	Problemin çözüm basamaklarını ayrı ayrı belirleme	6
	Parçaların kendi arasında ve ana veri ile ilişkisini kurma (Tümdengelim yöntemini kullanma)	13
	Ortaya çıkan sonucun problemin çözümüne uygunluğu değerlendirme	13
	Fikirlerin dayanaklarının geçerliğini ve güvenilirliğini doğru bir şekilde değerlendirme ve açıkça ifade etme	15
Toplam		74
Eleştirel Düşünme	Farklı yollar arama	8
	Çıkarım yapma	14
	Farklı bakış açılarını açıklama	10
	Düşünceyi savunma	11
	Tümevarım yöntemi kullanma	12
	Karşılaştırma yapma	11
	Sorgulama	16
	Değerlendirme	14
	Kanıt kullanma ve/veya referans verme	9
	Kaynakların güvenilirliği	8
	Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı ayırt etme	7
	Fikirleri organize etme	12
Toplam		132
Problem Çözme	Problemin farkında olma	8
	Problemi tanımlama/açıklama	13
	Problemin çözümü için tahminlerde bulunma/hipotezler kurma	7
	Eldeki verileri/kaynakları belirleme	8
	Çözüm için deneme yapma/Hipotezleri test etme	7
	Probleme yönelik çözüme ulaşma	11
	Sonucu değerlendirme	10
Toplam		64
Yaratıcı Düşünme	Akıcılık (çok sayıda fikir, farklı çözüm yolları üretme)	17
	Esneklik (soruya farklı açılardan bakabilme)	16
	Özgünlük (benzersiz bir fikir ortaya koyabilme)	12
	Detaylandırma (bir fikre çeşitli ayrıntılar ekleme)	13
Toplam		58
Karar Verme	Bir amaç ortaya koyma	7
	Amaca giden yolda verileri toplama ve düzenleme	6
	Ölçüt belirleme	9
	Seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleme	8
Toplam		30

Tablo 1: İyilik ve Kötülük isimli kitabın üst düzey düşünme becerilerine dağılımı

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan İyilik ve Kötülük isimli kitabın üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair sıklık değerleri Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’e göre İyi ve Kötü kitabında yer alan üst düzey düşünme becerilerine ait bulgular şu şekildedir: analitik düşünme toplam 74, eleştirel düşünme toplam 132, problem çözme toplam 64, yaratıcı düşünme toplam 58, karar verme toplam 30’dur. Buna göre kitap sırayla eleştirel düşünme, analitik düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerinin gelişiminde etkilidir. En fazla

eleştirel düşünme becerilerini, en az ise karar verme becerilerinin gelişiminde etkilidir. Genel olarak belirtilen becerilerin tümünü geliştirmede etkili olduğu belirlenmiştir.

Üst Düzey Düşünme	Adalet ve Haksızlık	f
Analitik Düşünme	Problemi parçalara ayırma ve ayrılan parçaları anlamlandırma	12
	Problemin oluşma nedenlerini açıklama	14
	Problem ile ilgili neden sonuç ilişkisi kurma	9
	Problemin çözüm basamaklarını ayrı ayrı belirleme	3
	Parçaların kendi arasında ve ana veri ile ilişkisini kurma (Tümdengelim yöntemini kullanma)	8
	Ortaya çıkan sonucun problemin çözümüne uygunluğu değerlendirme	4
	Fikirlerin dayanaklarının geçerliğini ve güvenilirliğini doğru bir şekilde değerlendirme ve açıkça ifade etme	8
Toplam		58
Eleştirel Düşünme	Farklı yollar arama	8
	Çıkarım yapma	4
	Farklı bakış açılarını açıklama	13
	Düşünceyi savunma	9
	Tümevarım yöntemi kullanma	7
	Karşılaştırma yapma	4
	Sorgulama	6
	Değerlendirme	9
	Kanıt kullanma ve/veya referans verme	10
	Kaynakların güvenilirliği	12
	Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı ayırt etme	9
	Fikirleri organize etme	7
Toplam		98
Problem Çözme	Problemin farkında olma	10
	Problemi tanımlama/açıklama	9
	Problemin çözümü için tahminlerde bulunma/hipotezler kurma	6
	Eldeki verileri/kaynakları belirleme	12
	Çözüm için deneme yapma/Hipotezleri test etme	8
	Probleme yönelik çözüme ulaşma	6
	Sonucu değerlendirme	16
Toplam		67
Yaratıcı Düşünme	Akıcılık (çok sayıda fikir, farklı çözüm yolları üretme)	18
	Esneklik (soruya farklı açılardan bakabilme)	16
	Özgünlük (benzersiz bir fikir ortaya koyabilme)	17
	Detaylandırma (bir fikre çeşitli ayrıntılar ekleme)	12
Toplam		63
Karar Verme	Bir amaç ortaya koyma	14
	Amaca giden yolda verileri toplama ve düzenleme	12
	Ölçüt belirleme	11
	Seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleme	9
Toplam		46

Tablo 2: Adalet ve Haksızlık isimli kitabın üst düzey düşünme becerilerine dağılımı

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan Adalet ve Haksızlık isimli kitabın üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair sıklık değerleri Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre

analitik düşünme 58, eleştirel düşünme 98, problem çözme 67, yaratıcı düşünme 63 ve karar verme 46 bulguya rastlanmıştır. Buna göre en yüksek bulgu 98 ile eleştirel düşünme becerisine aitken en düşük bulgu ise 46 ile karar verme becerisine aittir. Genel olarak ise analitik düşünme, eleştirel düşünme problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerinin tümüne yönelik fazla sayıda bulguya rastlanmıştır.

Üst Düzey Düşünme	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	f
Analitik Düşünme	Problemi parçalara ayırma ve ayrılan parçaları anlamlandırma	8
	Problemin oluşma nedenlerini açıklama	9
	Problem ile ilgili neden sonuç ilişkisi kurma	5
	Problemin çözüm basamaklarını ayrı ayrı belirleme	6
	Parçaların kendi arasında ve ana veri ile ilişkisini kurma (Tümdengelim yöntemini kullanma)	6
	Ortaya çıkan sonucun problemin çözümüne uygunluğu değerlendirme	7
	Fikirlerin dayanaklarının geçerliğini ve güvenilirliğini doğru bir şekilde değerlendirme ve açıkça ifade etme	6
Toplam		47
Eleştirel Düşünme	Farklı yollar arama	9
	Çıkarım yapma	12
	Farklı bakış açılarını açıklama	13
	Düşünceyi savunma	11
	Tümevarım yöntemi kullanma	9
	Karşılaştırma yapma	7
	Sorgulama	13
	Değerlendirme	12
	Kanıt kullanma ve/veya referans verme	6
	Kaynakların güvenilirliği	7
	Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı ayırt etme	12
	Fikirleri organize etme	6
	Toplam	
Problem Çözme	Problemin farkında olma	12
	Problemi tanımlama/açıklama	9
	Problemin çözümü için tahminlerde bulunma/hipotezler kurma	10
	Eldeki verileri/kaynakları belirleme	8
	Çözüm için deneme yapma/Hipotezleri test etme	7
	Probleme yönelik çözüme ulaşma	12
	Sonucu değerlendirme	14
Toplam		72
Yaratıcı Düşünme	Akıcılık (çok sayıda fikir, farklı çözüm yolları üretme)	8
	Esneklik (soruya farklı açılardan bakabilme)	9
	Özgünlük (benzersiz bir fikir ortaya koyabilme)	10
	Detaylandırma (bir fikre çeşitli ayrıntılar ekleme)	7
Toplam		34
Karar Verme	Bir amaç ortaya koyma	12
	Amaca giden yolda verileri toplama ve düzenleme	11
	Ölçüt belirleme	9
	Seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleme	10

Toplam		42
---------------	--	-----------

Tablo 3: Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitabın üst düzey düşünme becerilerine dağılımı

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitabın üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair sıklık değerleri Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'e göre analitik düşünme 47, eleştirel düşünme 117, problem çözme 72, yaratıcı düşünme 34, karar verme becerisine dair 42 bulguya rastlanmıştır. Buna göre en yüksek düzey bulgu (117) eleştirel düşünme, en düşük bulgu (34) yaratıcı düşünmeye aittir. Fakat analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerinin tümüne ait bulgulara rastlanmıştır.

Üst Düzey Düşünme Becerisi		f
Analitik Düşünme	Doğa ve kirlilik	
	Problemi parçalara ayırma ve ayrılan parçaları anlamlandırma	7
	Problemin oluşma nedenlerini açıklama	12
	Problem ile ilgili neden sonuç ilişkisi kurma	9
	Problemin çözüm basamaklarını ayrı ayrı belirleme	6
	Parçaların kendi arasında ve ana veri ile ilişkisini kurma (Tümdengelim yöntemini kullanma)	5
	Ortaya çıkan sonucun problemin çözümüne uygunluğu değerlendirme	11
	Fikirlerin dayanaklarının geçerliğini ve güvenilirliğini doğru bir şekilde değerlendirme ve açıkça ifade etme	9
Toplam		69
Eleştirel Düşünme	Farklı yollar arama	10
	Çıkarım yapma	13
	Farklı bakış açılarını açıklama	14
	Düşünceyi savunma	11
	Tümevarım yöntemi kullanma	10
	Karşılaştırma yapma	9
	Sorgulama	14
	Değerlendirme	10
	Kanıt kullanma ve/veya referans verme	7
	Kaynakların güvenilirliği	8
	Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı ayırt etme	7
	Fikirleri organize etme	11
Toplam		124
Problem Çözme	Problemin farkında olma	13
	Problemi tanımlama/açıklama	12
	Problemin çözümü için tahminlerde bulunma/hipotezler kurma	9
	Eldeki verileri/kaynakları belirleme	15
	Çözüm için deneme yapma/Hipotezleri test etme	8
	Probleme yönelik çözüme ulaşma	11
	Sonucu değerlendirme	15
Toplam		83
Yaratıcı Düşünme	Akıcılık (çok sayıda fikir, farklı çözüm yolları üretme)	14
	Esneklik (soruya farklı açılardan bakabilme)	11
	Özgünlük (benzersiz bir fikir ortaya koyabilme)	13
	Detaylandırma (bir fikre çeşitli ayrıntılar ekleme)	9

Toplam		47
Karar Verme	Bir amaç ortaya koyma	16
	Amaca giden yolda verileri toplama ve düzenleme	8
	Ölçüt belirleme	13
	Seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleme	17
Toplam		54

Tablo 4: Doğa ve kirlilik isimli kitabın üst düzey düşünme becerilerine dağılımı

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan Doğa ve Kirlilik isimli kitabın üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair sıklık değerleri Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 4’e göre analitik düşünme 69, eleştirel düşünme 124, problem çözme 83, yaratıcı düşünme 47, karar vermeye dair ise 54 bulguya rastlanmıştır. Buna göre en yüksek bulgu (124) eleştirel düşünme en düşük bulgu ise yaratıcı düşünmeye (47) dairdir. Genel olarak incelendiğinde ise Doğa ve Kirlilik isimli kitapta analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerinin tümüne dair önemli derecede bulguya rastlanmıştır.

	Savaş ve Barış	f
Analitik Düşünme	Problemi parçalara ayırma ve ayrılan parçaları anlamlandırma	7
	Problemin oluşma nedenlerini açıklama	8
	Problem ile ilgili neden sonuç ilişkisi kurma	13
	Problemin çözüm basamaklarını ayrı ayrı belirleme	6
	Parçaların kendi arasında ve ana veri ile ilişkisini kurma (Tümdengelim yöntemini kullanma)	8
	Ortaya çıkan sonucun problemin çözümüne uygunluğu değerlendirme	10
	Fikirlerin dayanaklarının geçerliğini ve güvenilirliğini doğru bir şekilde değerlendirme ve açıkça ifade etme	11
Toplam		63
Eleştirel Düşünme	Farklı yollar arama	13
	Çıkarım yapma	16
	Farklı bakış açılarını açıklama	12
	Düşünceyi savunma	13
	Tümevarım yöntemi kullanma	8
	Karşılaştırma yapma	12
	Sorgulama	16
	Değerlendirme	10
	Kanıt kullanma ve/veya referans verme	10
	Kaynakların güvenilirliği	9
	Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı ayırt etme	10
	Fikirleri organize etme	9
Toplam		138
Problem Çözme	Problemin farkında olma	12
	Problemi tanımlama/açıklama	14
	Problemin çözümü için tahminlerde bulunma/hipotezler kurma	10
	Eldeki verileri/kaynakları belirleme	8
	Çözüm için deneme yapma/Hipotezleri test etme	9
	Probleme yönelik çözüme ulaşma	9
	Sonucu değerlendirme	16
Toplam		78

Yaratıcı Düşünme	Akıcılık (çok sayıda fikir, farklı çözüm yolları üretme)	14
	Esneklik (soruya farklı açılardan bakabilme)	13
	Özgünlük (benzersiz bir fikir ortaya koyabilme)	12
	Detaylandırma (bir fikre çeşitli ayrıntılar ekleme)	14
Toplam		53
Karar Verme	Bir amaç ortaya koyma	12
	Amaca giden yolda verileri toplama ve düzenleme	10
	Ölçüt belirleme	9
	Seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleme	7
Toplam		38

Tablo 5: Savaş ve Barış isimli kitabın üst düzey düşünme becerilerine dağılımı

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan Savaş ve Barış isimli kitabın üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair sıklık değerleri Tablo 5'te verilmiştir. Tablo 5'e göre analitik düşünme 63, eleştirel düşünme 138, problem çözme 78, yaratıcı düşünme 53, karar vermeye dair 38 bulguya rastlanmıştır. En fazla eleştirel düşünme (138) en az ise (38) karar vermeye dair bulguya rastlanmıştır. Fakat genel olarak analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerinin tümüne dair önemli derecede bulguya rastlanmıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan İyi ve Kötü, Adalet ve Haksızlık, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Doğa ve Kirlilik ile Barış ve Savaş kitapları ağırlıklı olarak eleştirel düşünme olmak üzere analitik düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme ve karar verme becerilerine sıklıkla yer verdiği belirlenmiştir. Çocuk edebiyatı eserleri çocukların yaşam içerisinde yer edinmeleri, üst düzey düşünme becerileri edinmeleri, ifade becerilerini geliştirmeleri noktasında önemli bir yere sahiptir. Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan araştırma kapsamında incelenen kitaplar da ifade edilen konularda etkili olduğu söylenebilir. Çocuk edebiyatı eserlerinin temel özellikleri arasında çocukların duyarlılık gelişimine katkı sağlamak yer almaktadır (Aslan, 2019: 189). Ele alınan kitapların her biri konu itibarı ile farklı duyarlılıkları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında çocukların yaşamda karşılaşılabilecekleri olaylara karşı, haksızlıklara karşı, çevre kirliliğine karşı gibi birçok noktada bilinç sahibi olmalarına katkı sağlaması bakımından önemli olduğu ifade edilebilir. Kitaplardaki estetik ve akıcı dil kullanımı çocukların bu konudaki duyarlılıklarını geliştirmede etkilidir (Oğuzkan, 2013: 123; Dağ, 2022, 43). Her bir olayın toplumsal bir zemine dayanması da ayrıca toplumsal olaylara karşı bilinç ve duyarlılık kazandırması çocuk edebiyatı yapıtlarının taşıması gereken özelliklere (Sever, 2015: 113; Aslan, 2007) sahip olduğunu göstermektedir. Çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken temel özelliklerinin başında tartışmayı, sorgulamayı, bir düşünüm ile okuyucunun karşısına çıkmasıdır (Sever, 2015: 114; Dilidüzgün, 2018: 90). Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitapların analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme becerilerine dair özellikleri taşıması bu alana hizmet edecek özellikte olduğunu göstermektedir. Metinlerin çoğunlukla alıcıyı harekete geçiren sorularla şekillendirildiği görülmektedir. Böylece okuyucunun da istemsizce sorular sormasına ve üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirmesine olanak sağladığı görülmektedir. Bu durum çocuk edebiyatı eserlerinin okuyucuyu kendini özgürce ifade etmesini sağlayacak özellikleri taşımasına olanak sağlamaktadır (Sever, 2015: 132; Dilidüzgün, 2018: 92). Metinlerin karmaşık becerileri üzerinde kafa yormalarını sağlaması bakımından çocuk edebiyatının taşıması gereken

basitten karmaşığa ilkesini karşılması bakımından önemlidir (Sever, 2007: 325). Çıtır Çıtır felsefe serisinin eleştirel düşünme becerisini taşıma durumuna yönelik Canbaz ve Kaplan Sayı (2022: 3096) tarafından yapılan araştırmaya göre bu serideki araştırma konusu olan kitaplar eleştirel düşünmeye yönelik becerileri içermektedir. Bu araştırmanın değişkenleri arasında yer alan eleştirel düşünme becerisi alanında benzer sonuca ulaşılmıştır. Bu durum Çıtır Çıtır Felsefe serisinde eleştirel düşünme becerisine dair öğelerin yer aldığını göstermektedir. Albayrak (2022: 190) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre Çıtır Çıtır Felsefe serisi eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme gibi birçok üst düzey düşünme becerisinin gelişimine yönelik özelliği taşımaktadır. Bu durum mevcut araştırma sonuçları ile paralellik arz etmektedir. Özdemir (2022: 952) Çıtır Çıtır Felsefe serisini çocuğa görelilik ilkeleri bağlamında ele almıştır. Buna göre konu, ileti, dil ve anlatım bakımından Çıtır Çıtır Felsefe serisi çocukların dünyasına uygundur. Ayrıca üst düzey düşünme becerilerini içermesi, olayların günlük yaşam olaylarına dayandırılarak verilmesi metinlerin niteliğini artırmaktadır. Mevcut araştırma kapsamında yapılan araştırma ile benzer sonuçlara ulaşılması bu serinin çocuk edebiyatına olan katkısının önemini göstermektedir. Ayrıca çocuk edebiyatı eserlerinde serim, düğüm, çözüm olaylarının olması ve bir akış çerisinde okuyucuya zarar vermeyecek bir dille verilmesi çocukluk ilkeleri bakımından önemlidir (Erdoğan, 2019: 98; Dilidüzgün, 2018: 120). Bu eserlerde bu hususların gözetilmesi çocuk edebiyatı bağlamında kullanılması uygun görülen eserler arasında yer almasına katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Albayrak, E. N. (2022), *Çıtır Çıtır Felsefe Kitap Serisinin Değerler ve Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Arıkan, Y.; Samur, A. Ö. İ. (2020). “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi”, *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, S. 3(2), s. 181-202.
- Aslan, C. (2006). “Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri” *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri) Bildiriler Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ateş, Ö. T. (2021). “Motivasyon ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Problem Çözme Becerilerinin Aracı Rolü”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 41(3), s. 1465-1487.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Özcan, E.; Karadeniz, Ş.; Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Canbaz, B.; Kaplan Sayı, A. (2022). Çıtır Çıtır Felsefe Kitap Serisinin Eleştirel Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, S. 51(236), s. 3081-3106.
- Dağ, N. (2020). “Mutsuzluğun ‘Kapı’sındaki Kadına Psikanalitik Açından Bakış”, *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, S. 30(13), s. 860-874.
- Dağ, N. (20229). “Canvermezler Tekkesi Romanında Gotik Unsurlar”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, (10), s. 41-57.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını ve Yazın Eğitime İlk Adım*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Erdoğan, F. (2019). *Çocuklar için Yazmak*. İstanbul: Binbirkitap Yayınları,
- Erol, Y. (2021). *Yedinci Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitaplarındaki Soruların Üst Düzey Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kayseri.

- Karakılıç, S.; Arslan, S. (2019). Kitap Okumanın Öğrencilerin Matematik Başarısı ve Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, S. 10(2), s. 456-475.
- Koçoğlu, A.; Kanadlı, S. (2019). “Ortaokul Öğrencilerinin Algıladığı Özerklik Desteği, Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Trakya Eğitim Dergisi*, S. 9(1), s. 61-77.
- Kömürcü, İ. (2019). “Yaratıcılık Bağlamında Sanatçı Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 8(2), s. 1659-1676.
- Labbé, B.; Puech, M. (2000). *Adalet ve Haksızlık*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Labbé, B.; Puech, M. (2000). *Barış ve Savaş*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Labbé, B.; Puech, M. (2000). *Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Labbé, B.; Puech, M. (2000). *Doğa ve Kirlilik*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Labbé, B.; Puech, M. (2000). *İyi ve Kötü*: Günışığı Kitaplığı. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, B. (2022). *Çocuklar İçin Felsefe Kitaplarının Nitelikli Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler Bakımından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Niğde.
- Özdemir, O. (2020). “Türkçe Eğitiminde Geliştirilmesi Gereken Bir Üst Düzey Düşünme Becerisi: Analitik Düşünme”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, S. 8(3), s. 950-971.
- Sever, S. (2007). *Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe Öğretiminin Sorumluluğu*. Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı, Ankara: MEB Yayını, 108-126.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). “Çocuk edebiyatı nedir?”, ed. M. R. Şirin., İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi”, *Türk Dili Dergisi*, S. CX(780), s. 12, 31.
- Umay, A., & Arıol, Ş. (2011). “Baskın Olarak Bütüncül Stilde Düşünenlerle Baskın Olarak Analitik Stilde Düşünenlerin Problem Çözme Davranışlarının Karşılaştırılması”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30(30), s. 27-37.
- Varişoğlu, B., & Aksin, Ş. H. T. (2019). “Andrew Clements’in Bunun Adı Findel Adlı Çocuk Edebiyatı Eserinin Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 3(16), s. 639-656.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, O. (2016). “Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 311-325.
- Yılmaz, O., & Yakar, Y. M. (2018). “Türk Çocuk Edebiyatında Sorun Odaklı Yaklaşım”, *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 29-42.